

Quant a les formes balears *reim* i *reis* del present plural són secundàries, analògiques i recents, com indico en *LleuresC*, 271, 272, n. 8. L'imperfet valencià és *ria* en lloc de *reia*: «Ella, sortint entre roses, / *ria* ab son *riure* més dolç», Teo Llorente, *Primaverall*, v. 42 (Bibl. Pop. *L'Aveng*, n.º 56, p. 22).

Digna de recollir com a ben idiomàtica i nostra, la locució de *per riure* 'juganerament fingit': «los xivals s'esbravan *per* los toros *de per riure*», EmVilanova (O. C. II, 64).

DERIV: *Ris* m. 'el riure', del ll. *rĭsus*, -ūs (supra, per a les altres ll. romàniques): apareix a l'Edat Mitjana fins c. a 1400: «dix Larguesa que son plor tornaria en benança, e lo *ris* de Avarícia tornaria en plor» (Llull, *Merav*, *NCl* III, 155; incorrecte en *AlcM*); «Qui ensenya com, en Paradís, / ha cants e balls e jocs e *ris*», Eiximenis (*Dones*, f.º 264v2, § 391; *EntreDL* I, 183); «la mala muller castigarà més ab *ris* que ab bastó», id. (*Regiment*, 582), «Aprés com li fo passat lo *ris*, / encara en riens li dis / ---», *Disputa d'En Buch*, 10, i «lo *ris* e lo plor», S. XIV (*DAG*) i l'*AlcM* hi afegeix cites d'Arn. de Vilanova, Pere Torrella i Ausiàs.

Rialla, sembla ser provinent de **RĪSUALIA* derivat de *rĭsus*, -ūs, formació paral·lela a *VĪCTUALIA* 'vitualles' de *victus*, -ūs, de *VISUALIA* «facultat visualle» (documentat en el metge Theodorus Priscianus del S. IV), i de *USUALIA* 'coses usuals' ben conegut (per autors dels Ss IV i V) i amb coneguda descendència romànica: són tots ells antics neutres plurals dels adjectius *victualis*, *visualis*, *usualis*, derivats dels abstractes *victus*, *visus*, *usus*, -ūs. El mot es mantingué en forma més conservadora en parlars romànics veïns del català: prov. *risaio*, delfinès *risalho*, són les formes que registra el *TdF* per dir 'rialla' «chose risible, risée, moquerie»: en català la -s- intervocàlica caigué com en tants mots que tenen una r: *rosella/roella*, *resina/reina*, *rasor/raor*; *rectalla* *RECISALIA*. La forma amb -s- es deu conservar encara a Ribag, almenys en el derivat: «*enrisallau*, -llada, risueño. ye mol *enrisallada* ista moseta» (Ballarín, *Dicc* Benasqués).

En altres romàn. queda encara rastre de la -v-, amb evolucions paral·leles a les de l'it. *vettovaglia* *VĪCTUALIA*: en aragonès, el *Vidal Mayor*, de c. 1250, disposa que «el testador --- a tales fillos non leixe tan poca cosa que semeille *risaualla* et esquarnio» (6 20.24, ed. Tilander): o sigui que un **risovalla* paral·lel a *vettovaglia* es canvià en *risavalla* 'escarni' per influència del sinònim *risa*. En la Poètica portuguesa antiga del *Cancioneiro Colocci-Brancuti*, comentant les *cantigas d'Escarnho*, es llegeix «algũas dizen que á-i algũas cantigas de juguete d'artẽiro, estas non son mais ca d'escarnho nen an outro entendimento; pero er dizen que outres á-i de *risaolha*, estas ou seeran d'escarnho ou de mal dizer, e chamanlhes assí porque *rien* ende ás vezes os omes».

Amb raó va assenyalar el professor I. S. Révah (*Rom.* LXXVIII, 264) la identitat d'això i la forma del *Vidal Mayor*, jo m'hi vaig adherir fonamentant-ho més àmpliament en *Top. Hesp.* I, 220-1, i *DECH*, REIR,

n 5, i és a gran tort que Rodrigues Lapa s'hi resisteix, introduint una correcció del mot (*risadilha*) tan violenta com innecessària (*Cantigas d'Escarnho*, p. IX): sembla clar que aquí es mantenia **risoelha* encara amb -ua- intacta, i la contaminació de *risa* aquí fou tan recent i postissa que no arribà ni a canviar la o, el mot vindria de la zona central de Portugal (entorn de Lisboa) on l'àrab canvià tantes *ā* en *é* (*cotovelo*, *Beja*, *Tejo* etc.). En el mateix *Vidal Mayor* hi ha alguna altra formació paral·lela com *romasilla* 'reliquia' **RE-*MANSILIA, o -SALIA.

En català, on hi hagué una reducció de -UALIA² com en *butalla* *BATTUALIA*, el mot es documenta abundantment des del S. XIII: «qui recompta son peccat ab *rialles*, no ha contricció», Llull (*Mil Proverbis* xx, 4, ed. Obrador, p. 425; i de nou en el xx, 8); apareix també en el *Somni* de *BMetge*: «hon són los esturments e les *ria*<l>les fades», *Cavaller Tuglat*, 84, S. XIV; «tu no te'n senti ni ous la gran temor / que les gents fan detracç, e *rialles*: / no pots res far que no torn joc de falles», Arnau d'Erill (*BABL* XXIX, 218.199); per a *JoMartorell*, V més amunt, i *AlcM* hi afegeix altres testimonis del S. XV: «esclafir grans *rialles*: miros edere risus», *OPou* (*ThPu*, 247). No cal citar-ne testimonis moderns, si no és per mostrar la interessant locució *a rialla batent*: «al cap d'una estona tothom reia a *rialla batent*, amb un defici encomanadís --- i va semblar com si el traüt dels esquellots fos també una *rialla desfeta* --- i fins les cases es posesin a ballar descaradament», Coromines (*L'Avi dels Mussols* XIV, O C, 566b4).

Riallada [Ruyra etc.]. *Riallar* [*BMetge*]. *Riallejar* [Noller; 1896, *DAG*]. *Riallós*: «Doncs après que les dites espies agren vist tot la host, vingueren denant Scipió, qui ab cara *riallosa* los dix si avien ben vista i escodrinyada la host sua», *AntCanals* (*Scriptió*, *NCl*, 43, i de nou quatre o cinc pp més enllà); *AlcM* en cita exemples en el *Curial* i en Verd, però contra el que diu no crec que tingui gaire ús avui fora del P. Val.: «li van agarrà es dolós y va parí el fill. —Chica, qué sagal més polít! --- Al acodí el onque Celestino, y vore al manyaco, va dí, *riallos*: —Val més que un canyís de figues!», *Canyissaes*, 121; «los fadrins --- s'asseyan --- en la banda de las minyonas ---; ellas, *riallosas*, los feyan lloch aprop llur», «los *riallosos* dies de ma petitesa», Verdaguier (*Escr. Inèd* I, 108 3f., 112 6). *Rigallós*; *rigalla*.

Riassós, hapax de l'incunable del *Lt Dones* d'Eiximenis, en realitat mot inexistent, car el que porten els mss. en aquest passatge és *ricosa* (f.º 70r1, p. 149. 18): sembla tractar-se d'un fragment dels antics poemes d'Eiximenis: «no s deu mostrar delitosa / ne abundant ne *ricosa* / cant lo marit és absent, / axí con si era present» (per restituir el vers només ha calgut suprimir «de alegre» i passar *axí* d'un vers a l'altre). *Riassada* (*AlcM*: Solsona, suspecte de ser mala lectura de *riallada*, amb les ll preses per ss llargues).

Rialler [Belv.], el *DAG*. l'assenyala amb el matís de 'butleta' a Perpinyà, i amb el de «alegre, risueño» a Mall., però en realitat aquest és comú a tot el domini